

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Треће тромесечје 2018. године

Београд, децембар 2018. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама централне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије, у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне активе банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

д.с. – десна скала

л.с. – лева скала

млн – милион

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

П – полугодиште

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	11
II. Сектор становништва	13
1. Кредити становништву	13
2. Цена задуживања становништва	14
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности	15
Методолошке напомене	17

Резиме

Раст кредитне активности се наставља, чему доприносе снажан привредни раст, повољна кретања на тржишту рада и каматне стопе, које су се током трећег тромесечја кретале близу минимума забележених претходних месеци. Повољним условима финансирања допринели су претходно ублажавање монетарне политике, нижа премија ризика земље у односу на претходне године, задржавање ниских каматних стопа на међународном тржишту новца и појачана конкуренција између банака. И оцене банака изнете у анкети Народне банке Србије о кредитној активности указују на раст кредитне активности, чему доприносе повољнији кредитни услови и раст тражње за кредитима. Упркос знатном отпису и продаји проблематичних кредита, међугодишњи раст укупних кредита, без ефекта девизног курса,¹ виши је него крајем претходне године и у септембру је износио 7,7%, при чему је раст кредита привреди износио 4,1%, а кредита становништву 12,3%. Ако се искључи ефекат отписа и продаје проблематичних кредита,² међугодишњи раст укупних кредита у септембру је износио 12,2%, од чега привреди 11,3%, а становништву 13,9%. Иако се кредитна активност убрзава, учешће кредита у бруто домаћем производу и даље је испод дугорочног тренда,³ тако да не представља ризик по финансијску стабилност.

Кредити привреди наставили су да расту у трећем тромесечју и поред продаје проблематичних кредита. Притом, раст је био распрострањен међу делатностима, вођен пре свега кредитирањем предузећа из области трговине, пољопривреде и грађевинарства. Износ новоодобрених кредита привреди виши је за 9,4% него у другом тромесечју, при чему се 54% новоодобрених кредита односило на кредите за обртна средства, а 21% на инвестиционе кредите, који од почетка године бележе високу реализацију. Посматрано по

¹ Обрачунато по курсу динара према евра, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (тзв. програмски курс који се користи за потребе праћења аранжмана са Међународним монетарним фондом), при чему је узета у обзир валутна структура потраживања по основу кредита.

² Искључен ефекат отписа и продаје проблематичних кредита од почетка 2016. године. Закључно с септембром 2018, банке су отписале 172,9 милијарди динара проблематичних кредита, а продале 87,2 милијарде динара проблематичних кредита, које су се у том тренутку налазиле у њиховим билансима.

³ Рачунато у складу с методологијом за утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја капитала, закључно с подацима за треће тромесечје 2018.

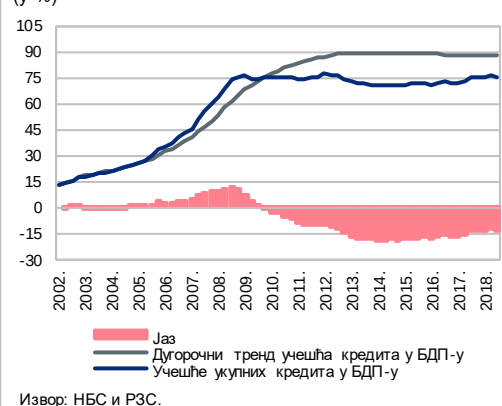
По искључењу ефекта отписа и продаје NPL
мг. раст кредита је и даље двоцифрен
 (мг. стопе раста, у %)

величини предузећа, скоро 60% укупних новоодобрених кредита за обртна средства и 75% нових инвестиционих кредита односило се на сегмент који чине микропредузећа, мала и средња предузећа, што указује на то да се повећава доступност финансијских средстава за ову групу предузећа.

И кредитирање становништва наставило је да расте, вођено готовинским и стамбеним кредитирањем. Износ новоодобрених кредита становништву у трећем тромесечју нижи је за 7,5% него у другом тромесечју, када је забележена висока реализација. Притом, 60% нових кредита грађанима чинили су динарски готовински кредити (укључујући и кредите за рефинансирање). Настављено је одобравање релативно високих износа стамбених кредита, подржано опоравком тржишта рада и тржишта непокретности. Захваљујући високом новом кредитирању, раст стамбених кредита у девет месеци премашио је раст остварен у целој претходној години.

Учешће укупних кредита у БДП-у и даље је испод дугорочног тренда
 (у %)

Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву (динаризиција пласмана) крајем септембра износило је 32,8%. Притом, током трећег тромесечја, скоро три четвртине нових кредита становништву било је у динарима, што је утицало на то да динаризиција пласмана становништву настави да расте и у септембру достигне нови максимум – 53,2%. Динаризиција пласмана привреди у септембру је задржана на истом нивоу као крајем јуна (14,6%).

Стратегија за решавање питања проблематичних кредита даје одличне резултате, јер је за нешто више од три године откако је усвојена износ проблематичних кредита смањен за преко 67%, а учешће проблематичних кредита у укупним кредитима за 16,0 процентних поена (од чега за 3,4 процентна поена у 2018). У септембру је **учешће проблематичних кредита у укупним кредитима износило 6,4%, што је нова најнижа вредност откад се овај показатељ квалитета aktive банака прати. Овакви резултати су, уз очувану финансијску стабилност захваљујући макропруденцијалној политици Народне банке Србије, допринели напретку Србије на међународној листи конкурентности Светског економског форума за 2018. годину, у оквиру показатеља финансијског здравља банака.** Даље побољшавање показатеља који се односе на проблематичне кредите истиче се и у новембарском извештају Европске инвестиционе банке о резултатима Анкете о кредитној активности у региону централне и југоисточне Европе за друго полугодиште 2018. године,⁴ уз оцене да се побољшање проблематичних кредита привреде очекује и у наредном периоду.

⁴ У овој анкети учествује десет банака из Србије, чија актива чини око половине укупне aktive банкарског сектора Србије (<http://www.eib.org/en/infocentre/publications/all/cesee-bls-2018-h2.htm>).

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Мг. раст кредита привреди у септембру је, без ефекта девизног курса, износио 4,1%, што је нешто спорије него на крају 2017. (4,3%). Притом, раст у Т3 остварен је и поред високе продаје потраживања лицима ван банкарског сектора, која је утицала на додатно побољшање показатеља *NPL*. Ако се искључи ефекат отписа и продаје *NPL* од почетка 2016, мг. раст кредита привреди у септембру је износио 11,3%.⁵

Кредити привреди, без ефекта промене девизног курса, порасли су у Т3 за 10,8 млрд динара, или за 1,0%. Укупно повећање дугује се расту кредита привредним друштвима, док су кредити јавним предузећима задржани на готово истом нивоу као на крају Т2. Посматрано у номиналном изразу, кредити привреди су у Т3 повећани за 13,6 млрд динара, на 1.083,4 млрд динара, док је њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у⁶ у септембру (21,9%)⁷ било непромењено у односу на јун.

Обим нових кредита привреди у Т3 (230,0 млрд динара) виши је за 9,4% него у Т2. Као и раније, и у Т3 највећи део одобрених кредита односио се на кредите за обртна средства (53,8%) и инвестиционе кредите (21,1%). Посматрано од почетка године, одобрено је 153,6 млрд динара инвестиционих кредита, што је за 3,4% више него у истом периоду 2017. године и указује на то да кредити, поред страних директних инвестиција, представљају извор финансирања инвестиција и у овој години, и у претходне три године. Посматрано по величини предузећа, скоро 60% укупних новоодобрених кредита за обртна средства и скоро 75% нових инвестиционих кредита у Т3 односило се на сегмент микро, малих и средњих предузећа, што указује на то да се повећава доступност финансијских средстава за ову групу предузећа.

Посматрано по делатностима, раст кредита привреди у Т3 вођен је, пре свега, растом кредитирања предузећа из области трговине, пољопривреде и грађевинарства, а у мањој мери и пословања некретнинама и енергетике, док су се

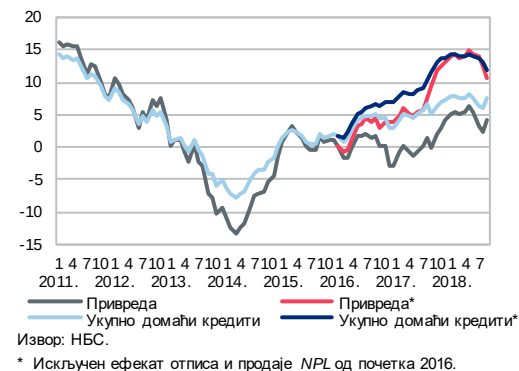
⁵ Од почетка 2016. године закључно са септембром 2018, банке су отписале 130,8 млрд динара *NPL* од привреде, а продале 85,1 млрд динара *NPL*, који су се у том тренутку налазили у њиховим билансима.

⁶ БДП остварен у последња четири тромесечја.

⁷ Показатељ је обрачунат у складу с ревидираним серијом података БДП.

Кредити привреди настављају раст и поред високе продаје и отписа *NPL*

(мг. стопе раста по програмском курсу, у %)

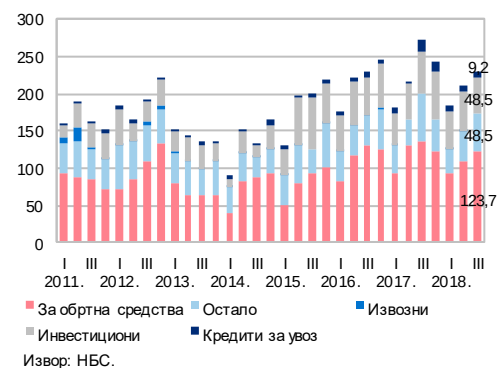
Раст кредита привреди у Т3 био је сличан као у Т2

(прираст, у млрд RSD)

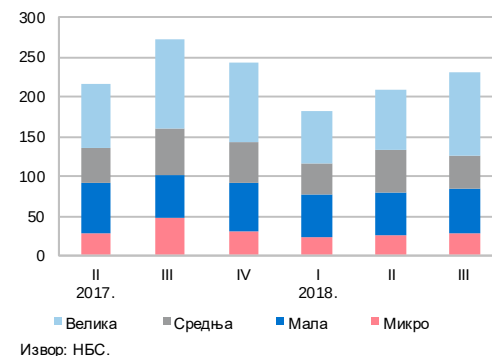
Повећано је финансирање инвестиција кредитима банака

(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

Кредити микро, малим и средњим предузећима чине три петине нових кредита привреди у 2018.

(у млрд RSD)

продаја *NPL* и висока доспећа у августу одразили на ниже стање кредита у прерађивачкој индустрији и саобраћају него на крају Т2. У септембру су, у односу на крај 2017, повећани кредити свим делатностима сем саобраћаја, што указује на то да је опоравак кредитирања привреде широко распрострањен међу делатностима. Посматрано по наменама, кредити за финансирање обртних средстава и даље чине највећи део кредита привреди (49,0%), а за њима следе инвестициони кредити, са учешћем од 31,4%.

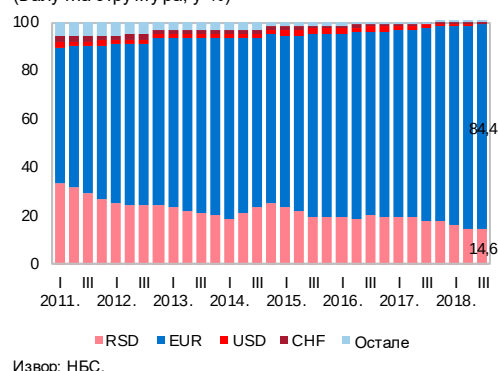
Током Т3, 17,3% новоодобрених кредита привреди било је у динарима, при чему је највећи степен динаризације кредита забележен код великих предузећа, а најнижи код микропредузећа. Таква валутна структура нових кредита привреди резултирала је непромењеном динаризацијом пласмана у септембру (14,6%) у односу на јун. С друге стране, учешће евроиндексираних кредита и кредита у еврима повећано је на 84,4%, док су под утицајем доспећа учешћа кредита у доларима и швајцарским францима наставила да се смањују и у септембру су износила 0,7% и 0,2%, респективно.

Захваљујући успешном спровођењу Стратегије за решавање питања проблематичних кредита,⁸ Одлуци о рачуноводственом отпису билансне активе банке, која је у примени од септембра 2017, као и расту кредитне активности, учешће *NPL* у укупним кредитима наставило је да се смањује. Учешће *NPL* у укупним кредитима привреди смањено је током Т3 за 2,4 п.п., на 5,7% у септембру, а код привредних друштава за 2,6 п.п., на 5,8%, чиме су ова учешћа у девет месеци смањена за 4,7 п.п. и 5,05 п.п., респективно. Учешће *NPL* је смањено код свих делатности и налази се на вишегодишњим минимумима, а најизраженије је код сектора грађевинарства, пословања некретностима и трговине. Знатно смањење *NPL* привреде, које је било израженије у односу на просек региона, истиче се и у новембарском извештају Европске инвестиционе банке о резултатима Анкете о кредитној активности у региону централне и југоисточне Европе за П2 2018. Очекује се да тренд смањења *NPL* буде настављен и у наредном периоду. Према резултатима анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака, смањење *NPL* је наведено као фактор који је деловао на ублажавања кредитних стандарда привреди у Т3.

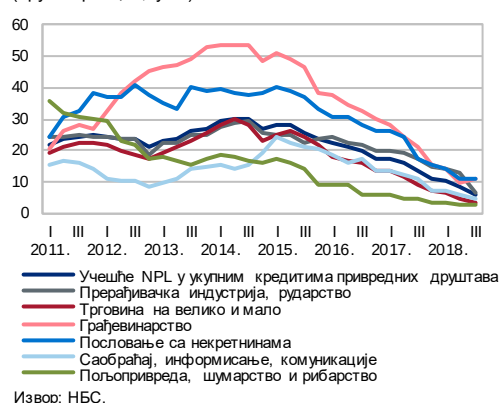
Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини
(стања, у млрд RSD)

Отпис *NPL* предузећа у стечају одражава се на пад учешћа динарских у укупним кредитима
(валутна структура, у %)

Учешће *NPL* код свих делатности је на вишегодишњим минимумима
(бруто принцип, у %)

⁸ Активности предвиђене Акционим планом Народне банке Србије (http://www.nbs.rs/internet/latinica/55/npl/akcioni_plan.pdf), које су усмерене на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и давање доприноса развоју тржишта *NPL*, у потпуности су спроведене, неке и пре рока, и њихова примена је била један од важних фактора снажног пада *NPL* током 2016, 2017. и 2018.

Смањењем *NPL* умањује се системски ризик, мада је са аспекта финансијске стабилности важно нагласити да ни када су били на вишем нивоу, *NPL* нису угрожавали стабилност финансијског сектора, с обзиром на то да су били у потпуности покривени регулаторним резервама и рачуноводственим исправкама. Исправка вредности укупних кредита у односу на бруто *NPL* износила је 78,2%, а регулаторна резервисања за билансну изложеност и даље у потпуности покривају износ бруто *NPL*, и у септембру су износила 153,3%. Такође, показатељ адекватности капитала је додатно повећан и крајем септембра износио је 22,8%, што је знатно изнад минимално прописаног, који након увођења стандарда Базел III⁹ у домаћи регулаторни оквир износи 8%, што потврђује високу капитализованост домаћег банкарског сектора.

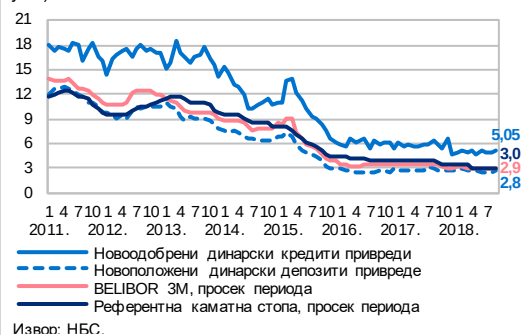
2. Цена задуживања привреде

Захваљујући паду каматних стопа у протеклом периоду, трошкови привреде по основу камата знатно су смањени, иако је коришћење кредита повећано, што је допринело и расту профитабилности српске привреде. У односу на мај 2013, каматне стопе на динарске кредите привреди снижене су за 11,4 п.п., на 5,05% у септембру 2018, што потврђује да је пад био одређен ублажавањем монетарне политике Народне банке Србије. Каматне стопе на евроиндексиране кредите привреди у септембру су у просеку износиле 2,7% и, у поређењу с мајем 2013, ниже су за 4,6 п.п. Томе су допринеле ниже каматне стопе на тржишту новца у зони евра, а у већој мери и нижа премија ризика земље него претходних година, пре свега захваљујући повољнијим домаћим макроекономским показатељима и изгледима за наредни период. Паду каматних стопа и на динарске и на евроиндексиране кредите допринела је и појачана конкуренција између банака на кредитном тржишту.

Цена динарског кредитирања привреде остала је повољна и током ТЗ, што потврђује и просечна пондерисана каматна стопа на динарске кредите, која је у септембру износила 5,05% и била готово непромењена у односу на јун. Посматрано по наменама, у поређењу с јуном, смањена је каматна стопа на новоодobreне инвестиционе кредите за 0,6 п.п., на 5,3%. С друге стране, навише су кориговане камате на остале некатегорисане кредите, и то за 0,2 п.п., на 5,3%, док су каматне стопе на кредите за обртна

Каматне стопе на динарске кредите су се у ТЗ кретале близу минимума*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

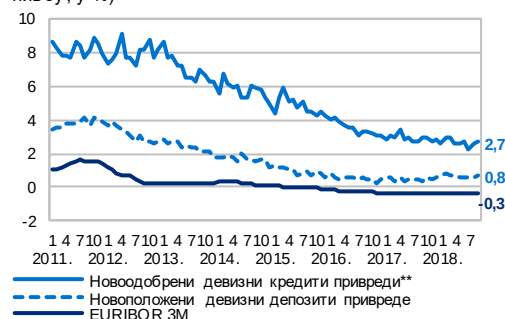

Извор: НБС.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

И цена девизних кредита привреди остала је повољна и у ТЗ*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

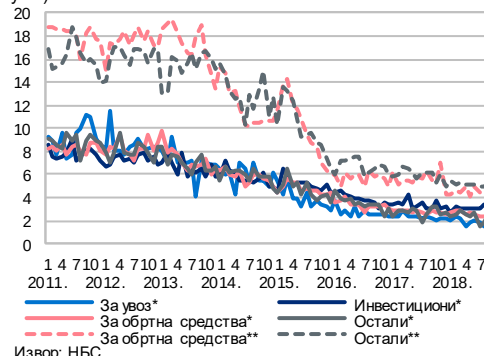
Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Каматне стопе на све врсте кредита привреди више струко су ниже него пре пет година

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

* У еврима и евроиндексирани.

** Динарски.

⁹ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017. године, када је почела примена Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016), којом је у домаћу регулативу уведен овај стандард.

средства биле исте као у јуну и у септембру су износиле 4,9%.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодobreне кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите снижена је у Т3 за 0,1 п.п. и у септембру је износила 2,7%. Паду је допринело смањење камата на кредите за увоз за 0,4 п.п., на 1,7%, и камата на инвестиционе кредите, које су смањене за 0,1 п.п., на 3,0%. С друге стране, каматне стопе на евроиндексиране кредите за обртна средства (2,6%) нису промењене у односу на јун, док су каматне стопе на кредите осталих намена повећане за 0,2 п.п., на 2,8%.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

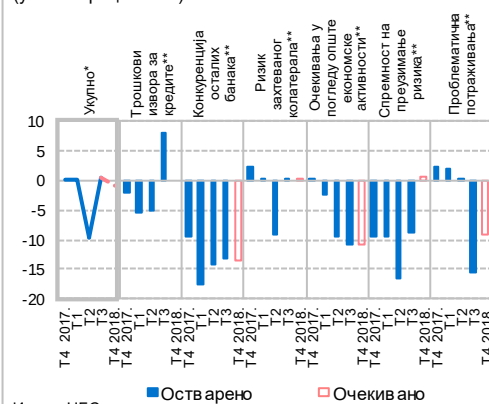
Резултати октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су кредитни стандарди по којима су одобравани кредити привреди током Т3 остали непромењени, што је у складу са очекивањима изнетим у претходној анкети. Ипак, према оцини банака, и током Т3 већина фактора деловала је у смеру ублажавања стандарда, при чему су смањење *NPL*, конкуренција у банкарском сектору и позитивна очекивања у погледу опште економске ситуације означени као фактори с најјачим дејством. Према њиховој оцини, исти фактори требало би да утичу на ублажавање кредитних стандарда и у Т4.

Према резултатима анкете, током Т3 банке су нудиле кредите привреди уз повољније ценовне услове, повећале су максималну рочност и износ кредита и смањиле захтеве у погледу колатерала. Посматрано по величини предузећа, ублажавање већине услова било је нешто израженије за велика предузећа.

У складу са очекивањима, тражња предузећа за кредитима наставила је да расте и у Т3. Раст тражње био је вођен пре свега потребом за финансирањем обртних средстава и капиталних инвестиција, а исти фактори требало би да буду главни покретачи раста тражње и у Т4.

Према Анкети Европске инвестиционе банке о кредитној активности у региону централне и југоисточне Европе објављеној у новембру, тражња предузећа у Србији наставила је да расте брже од просека региона и била је предвођена већом тражњом малих и средњих предузећа. Очекује се да ће се оваква кретања наставити и у наредном периоду, при чему ће раст тражње малих и средњих предузећа бити виши од просека региона. Банке учеснице ове анкете

Кредитни стандарди за привреду нису мењани у Т3, а у Т4 очекује се ублажавање (у нето процентима)

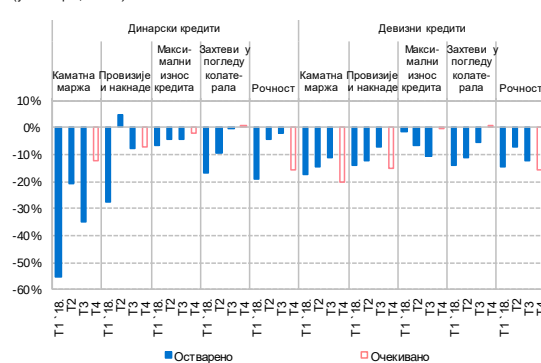

Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

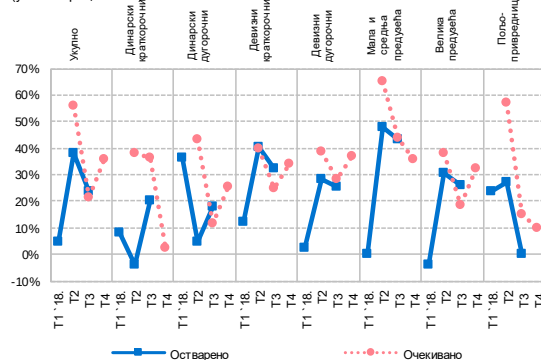
Услови одобравања кредита привреди били су повољнији током Т3 (у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

Очекује се да раст тражње за кредитима у Т4 подједнако буде вођен тражњом малих и средњих и великих предузећа (у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

оцениле су да је у претходном периоду додатно побољшан квалитет кредитних захтева малих и средњих предузећа.

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

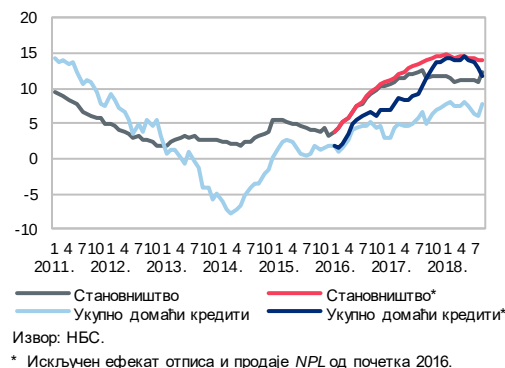
Кредити становништву убрзали су у Т3 м.г. раст, који је, без ефекта промене курса, у септембру износио 12,3%. На убрзање м.г. раста утицала је чињеница да су у септембру 2017. кредити становништву смањени услед почетка примене Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе. По искључењу ефекта отписа и продаје *NPL*, м.г. раст кредита становништву успорава и у септембру је износио 13,9%.¹⁰ Стање кредита сектору становништва у септембру износило је 991,1 млрд динара, што чини око 47% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора, док је њихово учешће у оцењеном годишњем БДП-у¹¹ у септембру износило 19,9% и више је за 0,4 п.п. него у јуну.

Кредити становништву су у Т3, без ефекта промене курса, повећани за 32,6 млрд динара, или за 3,4%. Највећи део кредита односио се на готовинске кредите (укључујући и кредите за рефинансирање) и стамбене кредите, који су у Т3 повећани за 19,2 млрд динара и 8,3 млрд динара, респективно. Посматрано од почетка године, стамбени кредити су се повећали за 20,7 млрд динара, што је премашило раст остварен у целој претходној години (17,7 млрд динара) и доприноси опоравку тржишта некретнина. Инвестиционо кредитирање предузетника повећано је у Т3 за 2,4 млрд динара, а благо су повећана и прекорачења по текућим рачунима и задуживање грађана по кредитним картицама.

Обим кредита одобрених становништву у Т3 (118,3 млрд динара) био је за 7,5% мањи него у Т2, али за 8,0% виши него у истом периоду претходне године. Становништво је и у Т3 највише користило готовинске кредите и кредите за рефинансирање, који су чинили око 60% новоодобрених кредита становништву, при чему је преко 99% тих кредита у динарима (и скоро три четвртине с роком отплате преко пет година). Обим новоодобрених стамбених кредита (19,5 млрд динара) већи је за 1,9% него у Т2, а за 7,4% мањи него у истом периоду претходне године. Међутим, уколико искључимо рефинансиране кредите код исте банке, стамбени кредити су

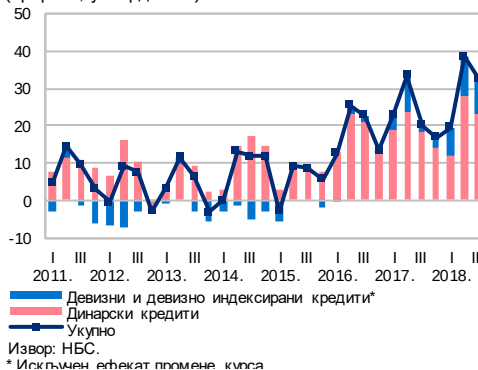
М.г. раст кредита становништву додатно је убрзан у Т3

(м.г. стопе раста по програмском курсу, у %)

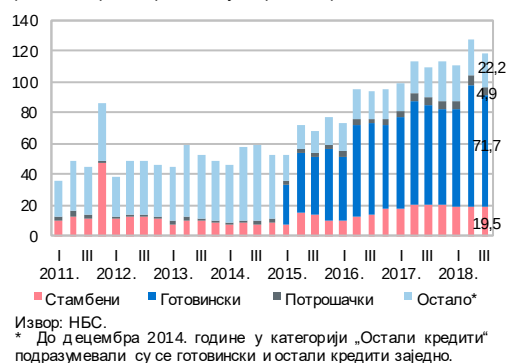
Раст кредита становништву и даље је вођен динарским кредитирањем

(прираст, у млрд RSD)

Највећи део новоодобрених кредита чинили су готовински и стамбени кредити

(новоодобрени кредити, у млрд RSD)

¹⁰ Искључен ефекат отписа и продаје *NPL* од почетка 2016. године. Закључно са септембром 2018, банке су отписале 37,2 млрд динара *NPL* од становништва и продале 1,5 млрд динара потраживања од предузетника.

¹¹ БДП остварен у последња четири тромесечја.

повећани за 2,1% у односу на исти период прошле године.

У структури кредита становништву, посматрано по намени, најзаступљенији су готовински и стамбени кредити, чија су учешћа у септембру износила 40,1% и 38,1%, респективно. Од почетка године повећано је и учешће потрошачких кредита и на те кредите се у септембру односило 2,5% кредита становништву, које највећим делом чине динарски кредити за куповину мобилних телефона и беле технике, као и девизно индексирани кредити за куповину аутомобила. Расту кредита становништву доприноси и веће кредитирање предузетника, кроз одобравање инвестиционих кредита и кредита за обртна средства, чија су учешћа у укупним кредитима становништву у септембру износила 6,3% и 3,7%, респективно.

Скоро три четвртине (74%) новоодобрених кредита становништву у ТЗ било је у домаћој валути, док је у 2017. то учешће у просеку износило 71%. Захваљујући томе, динаризација пласмана становништву достигла је у септембру нови максимум – 53,2%, што је за 1,4 п.п. више него крајем 2017. Истовремено, учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима смањено је на 40,2%, а пласмана у швајцарским францима на 6,6%.

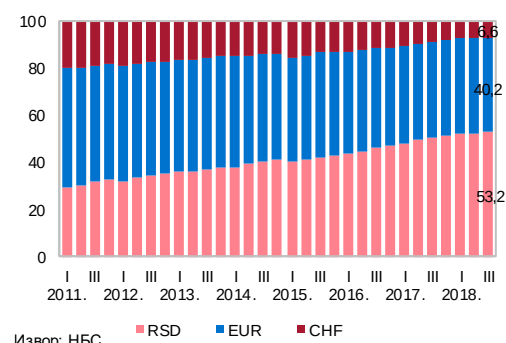
Учешће NPL у укупним кредитима становништву додатно је смањено у ТЗ, на најнижи ниво откад се овај показатељ прати, чему, уз раст кредитирања, доприноси и отпис NPL. Учешће NPL у кредитима становништву у септембру је износило 4,7%, што је за 0,2 п.п. ниже него у јуну, а за 0,9 п.п. него крајем 2017.¹² Учешће NPL смањује се код свих врста кредита, при чему је у девет месеци код готовинских кредита смањено за 0,5 п.п., на 3,7%, код стамбених кредита за 0,7 п.п., на 5,5%, а код потрошачких за 1,3 п.п., на 3,1%.

2. Цена задуживања становништва

Захваљујући знатном ублажавању монетарне политике Народне банке Србије, паду премије ризика земље, ниским каматним стопама на међународном тржишту новца и повећаној конкуренцији банака на кредитном тржишту, трошкови задуживања становништва у јуну су се спустили на нове минимуме и наставили су да буду повољни и у каснијим месецима. Истовремено, смањују се и њихови расходи по

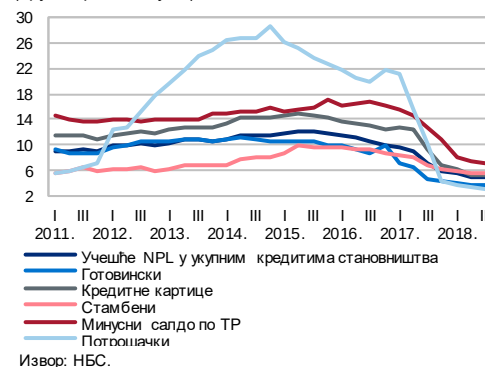
¹² Ако се укључе предузетници и приватна домаћинства, то учешће је у септембру износило 4,9% и у односу на јун снижено је за 0,2 п.п., а у односу на крај 2017. за 1,0 п.п.

Динаризација потраживања од становништва бележи нове највише вредности у ТЗ
(валутна структура, у %)

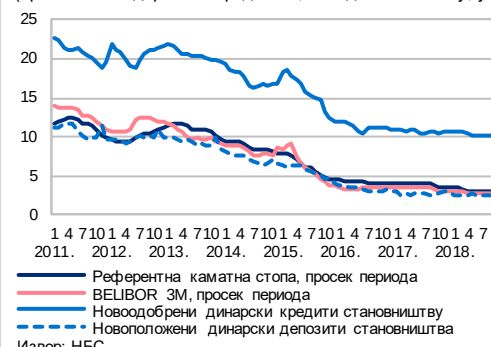
Извор: НБС.

Учешће NPL у укупним кредитима становништву је на минимуму
(брuto принцип, у %)

Извор: НБС.

У односу на 2013. камате на динарске кредите становништву су преполовљене*
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

основу отплате постојећих кредита, што се позитивно одражава на расположиви доходак становништва.

Након што се у јуну спустила на нов најнижи ниво (10,1%), просечна пондерисана каматна стопа на динарске кредите становништву у Т3 благо је повећана и у септембру је износила 10,2%. У односу на мај 2013, када је започет циклус ублажавања монетарне политике Народне банке Србије, она је више него преполовљена (пад од 10,4 п.п.). Благо повећање просечне стопе у Т3 било је опредељено растом каматне стопе на готовинске кредите (за 0,2 п.п.) на 10,6% у септембру, а повећана је и каматна стопа на стамбене кредите (5,7%). С друге стране, снижене су каматне стопе на потрошачке (за 0,2 п.п., на 8,2%) и остале некатегорисане кредите (за 0,4 п.п., на 8,5%).

И просечна каматна стопа на кредите становништву у еврима и динарске евроиндексиране кредите повећана је у односу на јунски минимум (3,8%) и у септембру је износила 4,0%, што је за 4,1 п.п. ниже него у мају 2013. Притом, каматна стопа на стамбене кредите остала је на минимуму (2,8%) и током Т3, а на раст просечне стопе утицало је повећање стопа на потрошачке кредите (за 0,25 п.п., на 4,95%) и остале некатегорисане кредите (за 0,9 п.п., на 6,4%).

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати октобарске анкете о кредитној активности показују да су, према оцени банака, кредитни стандарди становништву током Т3 били ублажени првенствено за динарске готовинске кредите и кредите за рефинансирање, као и за девизне стамбене кредите. Конкуренција међу банкама, већа спремност на преузимање ризика и нижи трошкови извора за кредите главни су фактори који су допринели ублажавању кредитних стандарда. У Т4 банке очекују даље ублажавање стандарда, првенствено за динарске кредите, које би било вођено у највећој мери конкуренцијом међу банкама и нижим трошковима извора за кредите.

Банке су оцениле да су услови задужења становништва у Т3 били повољнији по основу нижих каматних маржи и осталих пратећих трошкова за све кредите, док су код динарских кредита смањени и захтеви у погледу колатерала, уз продужење рокова отплате. И у Т4 очекује се даље ублажавање ценовних услова кредита, као и продужење рочности и смањење захтева у погледу колатерала.

У односу на 2013. двоструко је нижа и цена девизног задужења*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

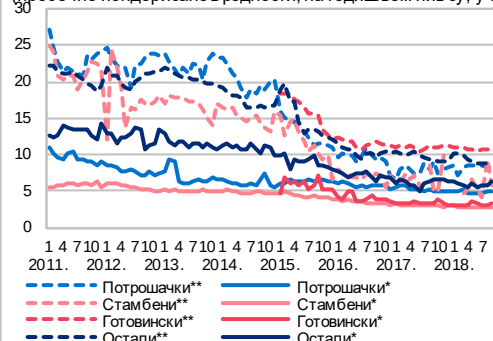
Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Каматне стопе на нове кредите становништву биле су близу минимума и у Т3

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

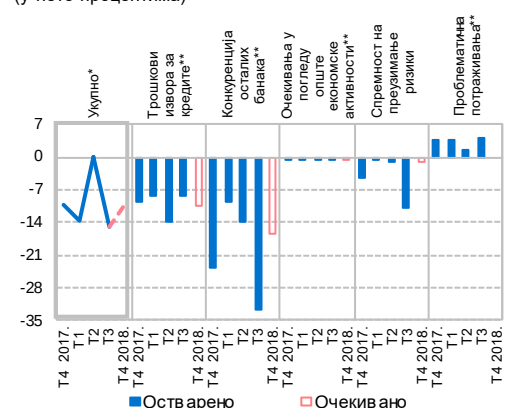

Извор: НБС.

* У еврима и евроиндексирани.

** Динарски.

Кредитни стандарди за становништво ублажени су у Т3, а наставак се очекује и у Т4 (у нето процентима)

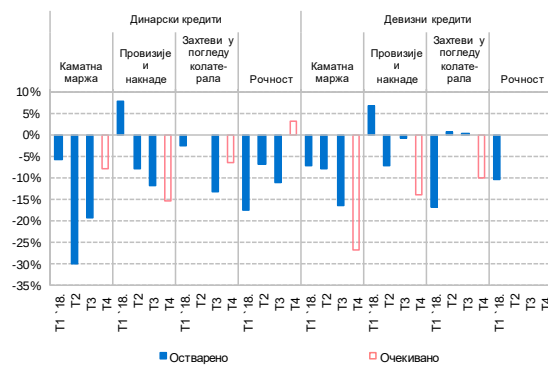
Извор: НБС.

* Позитивне вредности указују на поштравање, а негативне на ублажавање кредитних стандарда у односу на претходно тромесечје.

** Позитивне вредности указују на допринос датог фактора поштравању, а негативне ублажавању кредитних стандарда.

У складу са очекивањима, тражња за кредитима наставила је да расте у Т3. Према оцени банака, порасла је тражња становништва за динарским готовинским и потрошачким кредитима, као и девизним стамбеним кредитима. Тражња је била вођена потребом за рефинансирањем и куповином непокретности, коју је додатно подржала позитивна ситуација на тржишту некретнина. Према резултатима анкете, банке очекују да ће исти фактори, уз потребу за куповином трајних потрошачких добара, наставити да утичу на раст тражње и у Т4.

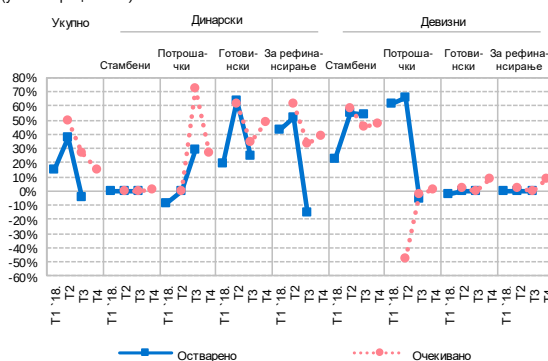
У Т3 побољшани су услови динарског задуживања становништва (у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

Банке очекују раст тражње грађана за кредитима у Т3, пре свега по основу веће тражње за готовинским и стамбеним кредитима (у нето процентима)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полазећи од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према евр, америчком долару и швајцарском франку на дан 30. септембра 2014.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом Европске централне банке);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.